

TABLELE DE BREASLĂ ALE MUZEULUI BRUKENTHAL

Procesul de apariție și dezvoltare al breslelor meșteșugărești din Transilvania a fost studiat, cu mult interes, de către o serie de istorici din țara noastră, mai ales în ultimii ani. Dacă se cunoaște astăzi rolul jucat de bresle în viața economică a țării, în dezvoltarea și popularea orașelor, în apărarea acestora, mai puțin cunoscute sînt unele aspecte funcționale ale breslelor și altele cu privire la organizarea lor internă.

Muzeele noastre păstrează valoroase mărturii care aruncă o lumină asupra acestor aspecte ale vieții breslelor, dintre care amintim: lăzile de breaslă, mostre de produse, reclame, farfurii, căni, sigilii și table de breaslă. Acestea din urmă vor constitui obiectul studiului de față.

Muzeul Brukenthal dispune de o importantă colecție de table de breaslă, din lemn și metal, al căror număr se ridică la 21¹. Ele provin din diverse donații ale breslelor care au funcționat în oraș sau din schimburile pe care le-a inițiat muzeul cu alte orașe ca Mediaș, Agnita, Bistrița, Sighișoara etc. Colecția ilustrează aproape toate breslele existente în oraș, atît pe cele din secolul al XIV-lea, atestate încă în anul 1376, cît și pe cele de dată mai recentă, cum ar fi breasla ceaprazarilor (secolul XVII) sau a țesătorilor de ciorapi (secolul XVIII)². Uneori aceeași breaslă este reprezentată prin mai multe table datînd din perioade diferite, fapt ce dovedește continuarea existenței și activității acesteia³.

Apariția folosirii tablelor de breaslă trebuie pusă în legătură cu însuși procesul de tot mai bună organizare a breslelor meșteșugărești din Transilvania, începînd cu secolele XV—XVI, cînd crește simțitor numărul breslelor și se adîncește specializarea lor. Acum sînt elaborate statutele și regulamentele proprii fiecărei bresle, care statornicesc pînă în cele mai mici amănunte modul de funcționare al breslelor și sancțiunile la care se expuneau cei care încălcau aceste dispoziții. Se ajunge atît de departe, încît regulamente de breaslă cum sînt cele din 1539 ale rotarilor din Cluj, statutele turnătorilor în cositor din Brașov datînd din 1568,

¹ Două table de breaslă (nr. inv. M. 5456 și M. 4090) au fost împrumutate Muzeului de Istorie Cluj.

² H. Herbert, *Das Zunftwesen in Hermannstadt zur Zeit Karls VI.*, în *AVSL*, XXVII, 2, p. 451.

³ Este cazul breslei tîmplarilor reprezentată prin tabla din anul 1450 și cea din 1827; la fel breasla dogarilor de la care se păstrează tabla din 1799 și 1847.

sau ale căruțașilor din Rupea din 1589, reglementează pînă și ținuta și îmbrăcămintea ucenicului, căsătoria și comportarea calfelor⁴. Nu este de mirare deci că tocmai în această perioadă se generalizează folosirea tablei de breaslă care trebuia să certifice ordinea și disciplina care domnea în sinul breslei, coeziunea dintre meșteri, dar, în același timp, și caracterul închis al breslelor meșteșugărești care excludeau de la adunări sau de la diverse manifestări din cadrul breslei pe calfe și ucenici.

Folosirea tablei de breaslă nu este atestată documentar în secolul al XIV-lea; în anul 1376, cu prilejul reînnoirii statutelor de breaslă din orașele Sibiu, Sighișoara, Sebeș și Orăștie, se stabilesc norme generale de organizare a tuturor breslelor care funcționau în cele „șapte scaune săsești”. Deși se vorbește acum de necesitatea alegerii a doi staroști care să conducă breasla, de adunările generale care alegeau pe staroști, de anumite raporturi dintre meșteri, calfe și ucenici, existența unor table de breaslă și rolul pe care trebuiau să-l aibă acestea nu sînt pomenite. Este foarte posibil ca eventualele comunicări sau anunțuri pe care meșterii breslei trebuiau să le știe, să le fi fost aduse la cunoștință doar oral. Dar această practică, începînd cu secolul al XV-lea, este înlocuită cu prezentarea tablei de breaslă care, reprezentînd blazonul breslei respective, trebuia să certifice valabilitatea celor comunicate. Procedul acesta a fost, probabil, destul de frecvent, iar tabla de breaslă din anul 1450 aparținînd breslei dulgherilor, păstrată la Muzeul Brukenthal, este o dovadă în acest sens. Importanța acesteia sporește și mai mult prin faptul că este cea mai veche tablă de breaslă cunoscută astăzi în Transilvania. Meșterii continuau să fie anunțați oral, fapt confirmat și de registrele de socoteli ale breslelor care specifică adeseori sume de bani provenite din pedepsele ce se aplicau meșterilor care lipseau de la adunări, sub pretextul că n-au fost anunțați sau răstălmăcind cele anunțate⁵; or, dacă ar fi fost nevoiți să semneze de luare la cunoștință, subterfugiile lor nu ar mai fi fost posibile.

În secolul al XVI-lea tablele de breaslă încep a fi menționate documentar sub numele „*Zeichen*” sau „*Tafel*”, cum se numesc ele în izvoarele în limba germană⁶.

Utilizarea tablelor de breaslă s-a impus treptat și în condiții destul de deosebite. Astfel, breasla rotarilor din Rupea statornicea obligativitatea transmiterii tablei de la un meșter la altul încă din anul 1589⁷, pe cîtă vreme blănarii din aceeași localitate au adoptat acest obicei abia în anul 1640, cînd regulamentul din acel an, venind să-l completeze pe cel din anul 1539, prevedea în articolul 17 amendarea cu 36 dinari a meșterului care lipsește nemotivat de la adunare sau nu transmite ime-

⁴ Șt. Pascu, *Meșteșugurile din Transilvania pînă în secolul al XVI-lea*, București, 1954, p. 270.

⁵ R. Rösler, *Beitrag zur Geschichte des Zunftwesens. Älteres Zunftwesen in Hermannstadt bis zum Jahre 1526*, Sibiu, 1912, p. 47.

⁶ *Ibidem*, p. 47—48.

⁷ H. Müller, *Zur Geschichte des Repser Stuhles*, în *AVSL*, XXXIX, 1913, p. 293.

diat tabla mai departe⁸. Tabla era transmisă de meșteri de la unul la altul sau se foloseau două calfe sau ucenici care se deplasau la locuințele tuturor meșterilor informându-i de dispozițiile staroștilor.

Începînd cu secolul al XVII-lea și mai ales al XVIII-lea, cu prilejul reînnoirii regulamentelor de breaslă, prezența tablei și a pedepselor care se aplicau pentru netransmiterea ei mai departe sînt atestate pretutindeni. Astfel articolul 17 din regulamentul de breaslă al cojocarilor din Sibiu, din anul 1721, pedepsea cu 36 de dinari pe cel care amîna transmiterea tablei, iar aceasta la căderea serii nu se afla din nou în mîinile starostelui⁹; la 1729 țesătorii și căldărarii din același oraș aplicau o pedeapsă de un florin pentru aceeași vină.

Din aceste regulamente rezultă și faptul că păstrarea tablei de breaslă revenea unuia din cei doi staroști, mai ales celui bătrîn (*senior, Zechvater*) care era și păstrătorul lăzii de breaslă. Cu ocazia alegerii de noi staroști, care se desfășura între 25 decembrie și 1 ianuarie, vechii staroști predau lada împreună cu sigiliul, actele, banii și tabla de breaslă viitorilor staroști.

Tablele de breaslă sînt confecționate din lemn sau metal, de mărimi și grosimi diferite; ele erau bogat ornamentate, fie prin pictare, fie, mai adesea, prin sculptare cu motive reprezentînd diferite scene din viața breslei, unelte specifice ale acesteia și care constituie de fapt emblema breslei. Un element important pe care-l conțin tablele de breaslă îl constituie data lor, prin indicarea anului, uneori și a lunii și a zilei. De asemenea ele poartă o serie de inscripții care amintesc numele staroștilor, ale meșterilor care au dăruit tabla, iar alteori un citat sau un proverb.

Inițial tabla de breaslă se folosea nu numai pentru convocarea meșterilor la adunările generale, ci și pentru alte comunicări cum erau ospețele, decesele etc. Dar, începînd cu secolul al XVIII-lea, apar table de breaslă folosite exclusiv pentru înmormîntări, care continuă să poarte emblema breslei, la fel motivul „*Hora fugit*“ constînd dintr-o clepsidră simbolizînd scurgerea vremii. Obligatorietatea participării meșterilor la înmormîntări este specificată și în regulamentele de breaslă ale blănarilor din Rupea din anul 1512 și 1539, precum și pedepsele care se aplicau celor ce lipseau¹⁰.

Procesul de organizare simultană a breslelor cu a vecinătăților¹¹ (asociații de întrajutorare organizate teritorial, pe străzi, orașe sau sate) de la sfîrșitul secolului al XV-lea, precum și faptul că breslele aveau anumite funcțiuni juridice și administrative care se suprapuneau cu cele ale vecinătăților, a determinat o similitudine între formele de organizare ale acestora. Conducerea breslei ca și a vecinătăților era constituită

⁸ *Ibidem*, p. 314.

⁹ H. Herbert, *op. cit.*, p. 139.

¹⁰ H. Müller, *op. cit.*, p. 310 și 325.

¹¹ Cele mai vechi regulamente de vecinătate păstrate datează din secolul al XV-lea. Cf. Fr. Zimmermann, *Die Nachbarschaften in Hermannstadt*, în *AVSL*, XX, 1, 1885.

Fig. 1. Tabla breslei dulgherilor din anul 1450.

din cei doi staroști ajutați de un consiliu al oamenilor mai în vîrstă și era denumită în ambele cazuri „*Altschaft*“. Vecinătățile dispuneau și ele de o tablă folosită pentru anunțarea membrilor vecinătății la diferitele adunări, petreceri sau deces. Colecția Muzeului Brukenthal păstrează o serie de atare table care se aseamănă, uneori pînă la identitate, cu ale breslelor¹². Întrucît folosirea tablelor este atestată doar la breslele din Ungaria și Transilvania, este foarte posibil ca acestea să fi fost preluate de la vecinătăți, avînd în considerare tocmai asemănarea existentă între cele două instituții din punct de vedere al organizării lor.

În continuare vom prezenta descrierea cîtorva piese care compun colecția de table de breaslă aflate la Muzeul Brukenthal, începînd cu piesele cele mai vechi, confecționate din lemn și termi-

nînd cu cele mai noi care, în majoritatea cazurilor, sînt din metal.

Tablă de breaslă a dulgherilor din Sibiu din anul 1450 este cea mai veche din colecție și din Transilvania, cunoscută pînă acum. Ea este confecționată din lemn de esență tare, de culoare maro-închis, avînd o formă asimetrică. Pe una din părți sînt sculptate în relief diferite unelte de dulgher: trei topoare, o buturugă și un lanț de fier. Pe cealaltă parte se află două topoare care se întretaie, iar între ele cifrele 4 5 0 reprezentînd anul 1450. Pe ambele suprafețe se află literele I și respectiv Z. Dim.: lung. 17,8 cm, lăț. 16,8 cm (fig. 1).

Tablă de breaslă a dogarilor, confecționată din lemn de nuc, de culoare maro-roșcată, avînd forma unei rozete. Cîmpul central înfățișează pe una din părți cîteva produse ale dogarilor, iar pe cealaltă parte anul 1582, pe un fund de butoi. Partea de sus cuprinde un fel de ornament în formă de scoică și o friză de butoni mărunți. Dim.: lung. 22,8 cm, lăț. 15 cm (fig. 2).

Tablă de breaslă a croitorilor din Sibiu, confecționată din lemn moale, în forma unui blazon, decorat cu arabescuri. Pe ambele fețe este sculptată în relief emblema breslei, reprezentînd o foarfecă cu lamele deschise. Deasupra foar-

¹² Tabla vecinătății din Piața Mare Sibiu, din anul 1731 (nr. inv. M. 2759), este foarte asemănătoare cu cea a căruțașilor din acel oraș din anul 1769 (nr. inv. M. 5385), avînd aceeași formă și motiv ornamental.

fecii se află anul 1695. Suprafețele tablei au fost pictate, pe un fond roșu cu motive florale, care se păstrează însă foarte puțin. Dim.: lung. 21,8 cm, lăț. 16,4 cm (fig. 3).

Tablă de breaslă aparținând breslei măcelarilor, de forma unui blazon. Una din suprafețele ei cuprinde sculptat în relief o bardă și un cuțit de măcelar, iar cealaltă parte un cap de bou și dedesubt, foarte schematic, o figură nedefinită. Deasupra este scris anul 1703. Inițialele scrise pe cele două fețe „P.B.R.” și respectiv „G.B.” aparțin, probabil, unuia din staroștii de breaslă și celui care a lucrat tabla. Dim.: lung. 24 cm, lăț. 14,3 cm (fig. 4).

Tablă de breaslă a olarilor din Sighișoara, din lemn vopsit în culoarea verde închis și având forma unui blazon. Pe una din părți se află inscripția scrisă cu roșu: „Töpfer Altschaftzeichen”¹³. Pe cealaltă parte este pictat în culori crem un motiv floral și anul 1766. Dim.: lung. 16,4 cm, lăț. 14 cm (fig. 5).

Tablă de breaslă a ceaprazarilor din Sibiu, confecționată din lemn de fag, având sculptată pe ambele părți câte o mână care ține un evantai, iar în jurul acestuia câte trei firețuri și nasturi. În colțul drept, jos, se află gravat anul 1703. Culoarea cu care este vopsită tabla este verde închis. Dim.: lung. 18,5 cm, lăț. 15 cm.

Tablă de breaslă a aurarilor, din lemn de nuc, având o formă dreptunghiulară. Tabla este introdusă într-o garnitură din alamă. Cîmpul cuprinde sculptat în relief un pocal baroc înconjurat de niște ciorchini de fructe, iar deasupra bustul unui înger. Tabla nu are nici o inscripție, nefiind marcat nici anul. Dim.: lung. 19,8 cm, lăț. 16,4 cm.

Tabla breslei căruțașilor din Sibiu, în formă de cartuș baroc, confecționată din lemn de nuc vopsit în negru. Pe una din părți se află sculptată o caleașcă, iar dedesubt un motiv ornamental formînd o scoică. În colțul din stînga este dispus un cap de heruvim. Pe cealaltă parte este un înger întins, ținînd într-o mînă o clepsidră, iar cu cealaltă sprijinindu-se pe un craniu, fapt care arată că tabla era folosită și la înmormîntări. În colțul din stînga este gravat anul 1769. Dim.: lung. 21 cm, lăț. 14,5 cm (fig. 6).

Tablă de breaslă a lăcătușilor, din lemn moale avînd o culoare maro-închis. Pe una din părți sînt sculptate în relief o pușcă, un lacăt și o creangă de laur, iar pe dos un ciocan, o potcoavă și din nou o crenguță de laur. Tabla nu poartă nici o datare sau inscripție. Dim.: lung. 12 cm, lăț. 10 cm (fig. 7).

Fig. 2. Tabla breslei dogarilor și butnarilor din anul 1582.

¹³ În traducere: „Tabla meșterilor bătrîni olari”.

Fig. 4. Tabla de breaslă a măcelarilor din Sibiu din anul 1703.

Fig. 3. Tabla breslei croitorilor din Sibiu din anul 1695.

Fig. 5. Tabla breslei olarilor din Sighișoara din anul 1766.

Fig. 6. Tablă de breaslă a căruțașilor din Sibiu, anul 1769.

Fig. 7. Tablă de breaslă a lăcătușilor din Sibiu, nedată.

Fig. 8. Tablă de breaslă a tăbăcarilor din Sibiu, anul 1803.

Tablă de breaslă a tâmplarilor din Bistrița, din lemn de esență tare, vopsit în maro-închis și terminându-se sus în cap de grifon. Pe ambele părți sînt sculptate în relief mai multe unelte de tâmplar: fierăstrău, compas, clește, topor etc. Tabla nu poartă nici o inscripție sau datare. Dim.: lung. 31 cm. lăț. 18,5 cm.

Tablă de breaslă a dogarilor din Șeica Mică, confecționată din lemn de nuc, cu marginile de sus terminate într-un fel de volute. În centru se află sculptată o elipsă cuprinzînd un motiv ornamental format dintr-un butoi de vin, așezat pe un ciorchine de struguri, iar deasupra un compas. Împrejurul elipsei figurează numele starostelui și anul: „Georgius Reinerd. C. Maister 8 1799 D. 5 feb. Dim.: lung. 17,5 cm, lăț. 13,5 cm.

Tablă de breaslă a tăbăcarilor din Sibiu, confecționată din lemn de esență moale, de culoare maro și cu marginea formînd spre mijloc un gen de volute. Pe una din părți se află cîteva unelte de tăbăcar: curea, cuțit, găleată. Pe partea cealaltă se află gravat anul 1803. Dim.: 18,5 cm, lăț. 11,5 cm (fig. 8, 9).

Tablă de breaslă a tâmplarilor din Sibiu, din lemn de culoare maro-gălbui. În cîmpul central se află încrustate diverse unelte de tâmplar: ciocane, rîndea, burghiu, frînghie etc. Pe margine se află inscripția: „Das Zeichen der Ehrsamen Tischlerzunft 1827”¹⁴. Pe cealaltă parte sînt gravate inițialele „I.B.”. Dim.: lung. 10,6 cm, lăț. 9,1 cm (fig. 10).

¹⁴ În traducere: „Tabla prea cinstitei bresle a tâmplarilor 1827”.

Fig. 9. Reversul tablei breslei tăbăcariilor din Sibiu.

Fig. 10. Tabla breslei tâmplarilor din Sibiu, anul 1827.

Tablă de breaslă a strungarilor, confecționată din alamă, în forma unui blazon. Marginea este striată formînd un brîu de frunze; în partea de sus se află o semi-rozetă. O serie de unelte de strungar figurează pe una din părți, iar pe cealaltă inscripția „Der Ehrsamten Drechsler Zunftzeichen, Verehret von Michael Gotschling. Mitmeister der Ehrsamten Zunft. 1828”¹⁵. Dim.: lung. 14,5 cm, lăț. 11,3 cm (fig. 11).

Tablă de breaslă a dogarilor din Sibiu, avînd o formă eliptică. Pe una din părți se află gravată, în alamă, emblema dogarilor: un butoi și un compas, iar marginea este gravată cu un chenar de struguri; în partea de sus se află inscripția „Ordo est anima rerum”. Pe cealaltă parte se află dedicația și numele celui care a comandat tabla, precum și anul 1847. Dim.: lung. 21 cm., lăț. 12,6 cm.

Tablă de breaslă a țesătorilor de lînă din Sibiu, avînd o formă de cartuș baroc și o culoare maro. În cîmpul central se află emblema breslei: trei suveici și un ghem de lînă, sculptate în relief, iar deasupra o coroană cu cinci colțuri. Cealaltă parte cuprinde o inscripție, numele starostelui S. Martini, precum și anul 1863. Dim.: lung. 19,6 cm, lăț. 13,3 cm.

Tablă de înmormîntare a breslei curelarilor din Sibiu, confecționată din lemn de nuc avînd o culoare maro-roșcat. Pe una din părți se află sculptată o clepsidră, inscripția „Hora fugit”, literele „A”, „S”, „R” precum și anul 1731. Pe partea opusă este gravat un motiv ornamental floral și restul datei „FE” „BRU”, „Die 19”. Dim.: lung. 21 cm, lăț. 12 cm (fig. 12).

*

¹⁵ În traducere: „Tabla prea cinstitei bresle a strungarilor. Dăruită de Michael Gotschling meșter al onoratei bresle. 1828”.

Fig. 11. Tabla breslei strungarilor din Sibiu, din anul 1828.

Fig. 12. Tablă de înmormîntare a breslei curelarilor din Sibiu, anul 1731.

În afara colecției tablelor de breaslă, Muzeul Brukenthal mai deține și un număr însemnat de convocatoare de breaslă. Acestea sînt alcătuite din table simple de lemn, pătrate sau dreptunghiulare, pe care se aplică o foaie de hîrtie scrisă cuprinzînd numele meșterilor precum și semnaturile lor; mînerile sînt frumos ornamentate prin sculptare sau pirogravare. Convocatoarele datează din secolele XVIII—XIX și provin, în majoritate, din Sibiu. Scopul pe care-l aveau aceste tăblițe este acela pe care îl indică și numele: convocarea membrilor breslei la adunările trimestriale, generale. Aceștia semneau de luare la cunoștință fie prin semnătură, fie printr-o gaură făcută cu un cui în dreptul numelor lor, fie incizînd cu unghia o linie pe stratul de ceară întins pe una din laturile înguste ale tăbliței.

S-ar părea că avem în cazul acesta de-a face cu o suprapunere de funcții îndeplinite de tabla de breaslă cu convocatorul de breaslă. Dar o examinare mai atentă ne arată că de fapt acestea din urmă au fost folosite de către asociațiile calfelor (*Bruderschaft*) pentru anunțarea adunărilor trimestriale (*Quartal*) sau la așa numitele „Ieșiri“, un fel de excursii familiare. În organizarea acestor asociații, calfele au imitat întru totul forma de organizare a breslelor, așa că era normal să preia și folosirea tablei de breaslă. Dar convocatoarele se deosebesc de tablele de breaslă atât prin nume — fiind cunoscute mai ales sub însemnul de „columnă“ —, cât și prin forma lor, ele nemaiputând reprezenta emblema breslei, ci mărgininându-se a fi simple table de lemn ornamentate¹⁶. Este adevărat că uneori breslele au adoptat, în decursul secolului al XIX-lea, și ele un astfel de convocator (breasla cismarilor din Sibiu) care se vedea a avea unele avantaje însemnate, fiind ușor de confecționat, de purtat și asigurând o mai lesnicioasă anunțare a membrilor breslei. În secolul al XIX-lea, tablele de breaslă încep să se deosebească tot mai mult de convocatoarele asociațiilor calfelor, atât prin ornamentarea lor, cât și prin materialul din care vor fi făcute, înlocuindu-se lemnul cu metalul (alamă, cositor etc.).

Studiul tablelor de breaslă din colecția Muzeului Brukenthal permite oglindirea unor aspecte mai puțin cunoscute a vieții breslelor transilvănene, unele table fiind în același timp, prin ornamentarea și tehnica decorării lor, mici opere de artă.

DOINA NÄGLER

DIE ZUNFTZEICHEN IN DER SAMMLUNG DES BRUKENTHALMUSEUMS

(Zusammenfassung)

Die Verfasserin schildert die im Brukenthalmuseum (Sibiu — Hermannstadt) aufbewahrten Zunftzeichen und klärt dabei ihre Herkunft und Verwendung im Laufe des Mittelalters. Die Zunftzeichen wurden ausgeschickt um die Zunftmitglieder zu Versammlungen einzuberufen — die den Zweck hatten die beiden Zunftältesten zu wählen, einen Gast zu empfangen, den Eintritt eines Gesellen in die Reihe der Zunftmeister zu feiern — oder zu Beerdigungen.

In der Arbeit wird darauf hingewiesen, dass die Zunftzeichen ursprünglich einen symbolischen Wert hatten, denn sie waren mit dem betreffenden Zunftwappen versehen während die Nachrichten mündlich weitergesagt wurden. Die breite Verwendung der Zunftzeichen findet sogar in den Zunftsatzen ihren

¹⁶ Nume de calfe ca: Martin Jasch, Andreas Prischak, Georg Roth, Josef Saida, care figurează în convocatorul asociației calfelor de blănari, păstrat la Muzeul Brukenthal, le găsim și în actele breslei respective de la începutul secolului al XIX-lea. Cf. Arhivele Statului din Sibiu, fondul Brukenthal, nr. 79, 88, fila 48.

Niederschlag. So werden z.B. Strafen festgesetzt für denjenigen der das Zunftzeichen nicht weiterschickt und somit die Verständigung der Zunftmitglieder verhindert.

Anschliessend schildert die Verfasserin einige Zunftzeichen aus der Sammlung des Museums, beginnend mit dem Zunftzeichen der Hermannstädter Zimmermannsleute aus dem Jahre 1450 bis zu den neuesten aus dem 19. Jahrhundert.

Die Zunftzeichen wurden aus Holz hergestellt, aber Ende des 18. und Anfang des 19. Jahrhunderts wird dieses immer mehr durch verschiedene Metalle (Messing, Blei oder Zinn) ersetzt. Die Zunftzeichen haben meist eine barocke Kartusch-Form. Auf den Zunftzeichen ist das Zunftwappen, die Jahreszahl, oft auch die Namen der Zunftvorsteher und des Herstellers anzutreffen.

Ausser den Zunftzeichen sind auch Täfelchen benützt worden. Diese Holztäfelchen, auch „Columna“ genannt, tragen aufgeklebte Zettel mit den Namen der Gesellen einer Zunft, sie wurden also von der Bruderschaft benützt.

Die Darstellung der Zunftzeichen ermöglicht aus dem Leben und der inneren Organisation der siebenbürgischen Zünfte im Mittelalter neue Angaben zu klären. Durch die oft anzutreffende Verzierung der Zunftzeichen können diese auch als kleine Kunstwerke angesprochen werden.